

K. Fratinovec:

Dragulji.

5. Preiskava.

Ves tisti čas se je vršila obširna in natančna preiskava, kdo je ukradel dragulje. Zaprte cigane so zaslišavali vsak dan in še mnogo drugih oseb so klicali na pričevanje. Kmalu so dognali, da so tatvino res izvršili cigani. Ti so spočetka na vso raoč tajili, nazadnje pa vendar sami izprevideli, da nima zmisla tajiti, ker draguljev nimajo več v posesti in je tudi malo ali nič upanja, da bi še kdaj prišli do njih. Gotovo bodo orožniki tako dolgo preiskovali tisto mesto, da bodo dragulje izvohali. Tako neumni pa cigani niso bili, da bi za prazen nič sedeli zaprti mesece in mesece. Zato so se po nekaj dnevih zaslišavanja vdali in tatvino priznali: vse, kdo in kako jo je izvršil, toda trdili so uporno, da draguljev nkuajo več, ampak da so jih izročili nekemu drugemu ciganu, ki jih je odnesel, da sami ne vedo, kam. Ali s to zadnjo lažjo si niso dosti pomagali — verjeli jim niso. Tako so nekaj zgrda, nekaj zlepa končno vendar povedali vso resnico in priznali, kje so dragulje skrili.

Nastala je pa zdaj težava. Tisti brinov grm je bilo treba pokazati. Zanj je pa vedelo samo nekaj cigank, dragi pa ne; zato so se izgovarjali, da ne vedó. Preiskovalne osebe so že smatrale tudi ta izgovor za laž, kar se oglasi stara ciganka in pravi, da vé za tisti gnn, kjer leže dragocenosti.

»Kje?« so jo hitro vprašali.

»V grmu, v velikem in košatem brinovem grmu blizu jame, kjer so nas prijeli.«

»Če je to res, ga boš morala pokazati,« jo je prijel sodnik.

»Pokazala ga bom, samo da me boste potem izpustili, kajti jaz sem čisto nedolžna pri tej stvari. Prav nazadnje so dali dragocenosti meni, da bi jili hitro kam skrila, ker ni kazalo drugače. Jaz jib. pa sama nisem vzela in sem nedolžna, čisto nedolžna!«

Sodnik je ciganko potolažil in ji obljubil, da jo izpusti, kakor hitro pokaže dragulje.

Še tisti dan so najeli voz in se odpeljali po cesti proti Ledenici. Prišedši na mesto se je stara ciganka takoj postavila pred jamo in se ogledovala na vse strani. Nato je stopila k nekemu brinovemu grmu in iskala po njem. Kmalu pa ga je pustila in stopila k drugemu, toda tudi v tem ni našla ničesar. Iznova je postala, io pot pred uto, in se spet ozirala. Kar naenkrat je pa veselo vzkliknila: »Tale je!« ter planila k tistemu grmu, ki je bil v njem Frenk odrezal mladiko za bičevnik.

Dolgo je iskala in stikala po njem ter pripogibala veje na vse strani, toda zastonj: draguljev ni našla. Pustila je grm, se zravnila pred njim in ga ogledovala od vseh strani, če se ni morda zmotila.

»No, kaj? — Kako?« so jo izpraševali vsi trije, orožnika in sodnik, ki je bil z njima.

Ciganka je zmajala z glavo in ni nič odgovorila. Sklonila se je in začela spet razmikati veje. Nenadoma je pa nekaj opazila in se zagledala v tisto stvar.

»Kaj buliš v grm?« jo je vprašal orožnik strogo.

Nič odgovora.

»Ociganiti nas hočeš, pazi!«

»Bogme, da ne,« je odgovorila ciganka boječe.

»Samo pazi se! Slaba bi ti predla.«

Ciganka se je opogumila in začela dokazovati svoje: »Pravi grm je tale! Vam rečem, da tale in noben drugi ne, bogme, da ne! Samo nekdo je po našem odhodu tukaj že bil in je moral vzeti škatlo z dragulji. Sem-kaj sein jih skrila. prav v tale grm, pod tole koreniko. No, in zdaj ni ne škatle ne draguljev. Nekdo jib. je vzel, vam rečem, da jih je vzel!«

Možje so majali z glavami in ciganki niso verjeli. Prijeli so jo strožje.

»Ženska, lažeš! Utajila bi jih rada, zato praviš, da je nekdo tu bil in dragulje Tzel. Dokaži, če ne, te odvedemo nazaj v zapor!«

^joj^ joj> joj!« je zastokala ciganka. »Starka sem, nedolžna! — Še mi ne verjamete in pravite, da tu nikogar ni bilo. Kdo je pa praprot požel tu okrog grma in še v njem? Takrat je še stala, zdaj je pa vsa požeta. Poglejte!«

Ciganka je samozavestno pokazala z roko na požeto praprot okrog in okrog. Nato je stopila h gnuu, pripognila sredino do tal in dejala:

»Zdaj pa še sem poglejte! Kaj pa tale odrezana veja? — Ko sem jaz tukaj skrila škatlo z dragulji, je bila veja še cela. Prisežem lahko, da je bila cela, prisežem pri vseh naših ciganskih očetih, dedih in pradedih dva tisoč let nazaj. Razumete? — In vam pravim to: Kdor je odrezal vejo ali požel praprot, ta je tudi dragulje našel in jih spravil. Išcite ga! Jaz sem povedala vse po resnici in pravici in sem nedolžna. Pri vseh naših očetih, da sem nedolžna!«

Tako je dokazovala prebrisana ciganka. Možje so jo poslušali in molčali. To jim je dalo misliti. Videli so stebelca požete praproti, videli ostanek odrezanega brinovega vrlia, in še prav od blizu so pogledali in natančno, kakor da so hoteli ugotoviti, pred koliko dnevi je bil kdo tukaj. Vedeli so pa tudi, da imajo pred sabo ciganko, prevejano in vseh muh polno, ki ji ni verjeti vsake besede.

Tako so premišljali. Vendar so se domenili raed seboj, da treba iti v vas poizvedet, kdo je tukaj žel praprot in kdo odrezal brinovo mladiko.

Spotoma se je eden izmed orožnikov domislil pastirjev, ki so jih bili tisti dan zapodili izpred jame, ko so zalotili cigane pred njo. Padlo mu je zdaj v glavo, da bi bili utegnili prav *ii* pastirji kaj šariti pozneje okrog grma. In res, možje so takoj soglasno sklenili, da treba v vasi natančno poizvedeti, predvsem pa poiskati tiste štiri pastirje ter jih na čisto izprašati.

Mlajši orožnik je odvedel ciganko nazaj v mesto, starejši pa, ki je bil orožniški narednik, je s sodnikom krenil v vas. Spotoma sta se domenila in v vasi ločila. Vsak je šel na svojo stran. Narednik se je oglasil najprej pri županu. Izpraševal ga je o tistih štirih pastirjih, ki so pasli živino okrog Ledenice tisto dopoldne, ko so orožniki prijeli cigane zaradi tatvine draguljev.

Župan je bil v zadregi, kaj naj pove, kajti vaških pastirjev je bilo več. ki so pasli živino po tisti gmajni. Kdo bi mogel vedeti, kateri štirje so baš tedaj bili tam? Tako se je opravičeval orožniku. K sreči so županu priskočili na pomoč otroci, ki so za vse tiste pastirje dobro vedeli, in tudi to, kako so jih orožniki zapodili od jame. To so takoj povedali in rekli, da so bili zraven: Amerikanca starejši sin Frenk, Hrvatov Polde, Smrekarjev Cene in Voglarjev Lipe.

Orožnik si je zabeležil njih imena, starost in številke hiš. Glede praproti je pa župan povedal, da jo ima pravico požeti tisti, ki ima tam svojo parcelo, to je kajžarica Antonka, hišna številka 21.

Ker je bila Voglarjeva hiša blizu županove, je stopil orožnik uajprej tja, nato k Smrekarju in za tem šele k Hrvatju in Amerikancu. Prav nazadnje je obiskal kajžarico Antonko.

Lipe in Cene sta bila tista dva pastirja, ki sta se na poziv orožnikov takoj odstranila in šla zavračat živino. Povedala sta, da Frenk in Polde nista šla tedaj proč, ampak sta ostala blizu jame nekje skrita za *griaom* in od tam sta opazovala, kaj se bo zgodilo s cigani. Tako sta jima sama povedala, ko so prišli pozneje skupaj. Od tedaj, sta rekla Cene in Lipe, pa niso bili več pri jami.

Frenk je bil tisti dan doma. A še preden je prišel orožnik do njega, je že izvedel po otroclih, česa mož postave išče.

V njem se je ta hip dvignila upornost: »Ne podam se in ne izdam! Naj le voha okrog po vasi, če hoče — od mene pa ne izve o draguljih prav nič. Rajši jih zakopljem deset brazd globoko, a ne izdam jih orožnikom. Saj vem, uagrado bi radi, požrli bi jo radi sami, meni bi se pa potem smejali. Kakopak! Ni Frenk tako neumen, da bi se dal kar tako iz lalika. Jaz se in našel dragulje in jaz bom prejel tudi nagrado, čeprav bi moral iti v Ameriko ponjo. — Kdo mi pa kaj more? Nihče nič! Nihče ni videl, nihče nič ne ve, torej naj dokažejo, ako morejo, da jih imam jaz. Če pa kaj sumijo, naj! To še ni noben dokaz. Tako je in nič drugače! Frenk, le drži se!«

Tako je opoguinljal Frenk sam sebe in zagovarjal v inislili svoje početje. Njegova vest pa mu je govorila drugače. Vendar se je delal miraega, ko je stopil mož postave predenj. Odgovarjal je orožniku pogumno in prepričevalno, kakor da se ni zgodilo prav nič huđega. Povedal je, kako so se igrali in poslali Lipeta v Ledenico; ko pa je ta ves preplašen pridirjal nazaj, so se vsi skupaj odpravili pred jamo gledat. Priznal je tudi, da sta se s Poldetora skrila za gnn in opazovala, kako se bo stvar iztekla. To se je ujemalo s pričevanjem prvih dveh dečkov, toda treba je bilo odgovoriti tudi na to, zakaj prav za prav sta se skrila in nista odšla k živini kakor ona dva.

Frenk je bil z odgovorom kinalu na jasnem in je rekel hudomušno: »I, radoveden sem bil, kaj bodo cigani storili, in pa, ker sem mislil, tla se bodo orožniki z njimi spoprijeli.«

»Kaj sta pa potem počela, ko so cigane odgnali?«

»Nič. Malo sva gledala okrog, če bi kaj dobila.«

»Zakaj sta pa iskala?«

»Kar tako, iz radovednosti.«

»In kaj sta preiskala?«

»Polde je brskal po uti, jaz pa po jami.«

»In po grmih?« ga je prekinil orožnik.

»Po grmih? Kaj pa naj iščem po grmih? Saj tam ni lešnikov in briuovih jagod nisem nabiral.«

»Pa sta kje kaj našla?«

»Jaz uič, Polde pa je. Čuden kriv nož je dobil v uti in ga ima še zdaj.«

»Pa vendar sta morala tudi po grinovju kaj šariti, saj je eden od **vaju** odrezal v brinovem grinu vejo.«

Pri tem vprašanju se je Frenk za hip ustrašil in zmedel, izdal se pa ni. Povedal je resnico in priznal, da je v nekem brinovem grmu odrezal palico za bičevnik, ker se mu je zdela pripravna in pa —

»Prej si pa rekel, da nisi nič iskal po grmih,« ga je prekinil orožnik.

Frenk je spoznal, da jo je malo zavozil, in občutil je, da ga mož skuša in mu nastavlja past, da bi se ujel vanjo. Pa se ni.

»Saj tudi nisem,« je dejal Frenk malo razdražen; »tisti vrh sein ugledal čisto slučajno, ne da bi ga kaj iskal. In ko sem videl, da je tisti vrli dober za bičevnik, sem ga pa odrezal. Ali je to kaj hudega?«

»Kaj zmeraj rabiš brinove bičevnike?«

»Mi pastirji imamo brinove najrajši, ker so najbolj trdni.«

»Kaj si pa še našel v tistem grmu, ko si rezal bičevnik?« ga je zvito vprašal orožnik.

»I nič,« je odgovoril Frenk začuden. V zadregi se je pričel sklicevati na Poldeta, ki je bil blizu zraven in je videl vse, češ, naj pa on pove, ako njemu ne verjame.

To je bilo za Frenka dobro, da je inel pričo tako blizu. Polde, ki se je orožnika močno ustrašil, je res povedal v glavnem prav isto ko Frenk. Povedal je vpričo vseh domačih, ki tudi niso molčali, da res ni ničesar našel razen tistega noža, ki ga je tudi pokazal in izjavil, da nič ni videl in nič ne ve, da bi bil Frenk ali kdo drugi izmed pastirjev našel kaj posebnega.

Spričo takih. izpovedi je orožnik pustil pastirje in odšel h kajžarici Antonki. Toda tudi pri njej ni izvedel nič ugodnega. Ženica niti tega ni vedela, da so ji praprot poželi. Jela se je jeziti in pritoževati nad ljudmi, ki so tako nesramni, da gredo krast takemu revežu, kakor je ona.

Tako je bila kajžarica izven vsakega suma in orožnik je ni več nadlegoval. Obrnil se je in krenil skozi vas nazaj k županu. Frenk in Polde sta se mu zdela vseeno sumljiva. Kaj, če sta se med sabo dogovorila?

Radi večje gotovosti je hotel vprašati župana, kaj on ve in kako on sodi o teh. dveh dečkih. Kakega vedenja in značaja sta? Če se rada lažeta? Če tudi kradeta? In še več takih stvari. Tudi o njihovih starših je hotel marsikaj izvedeti.

Županu se je zdela stvar kočljiva. Svoje ljudi je pred oblastmi nerad spravljal ob dobro ime, zato je orožniškemu naredniku, ki ga je poznal, na kratko povedal samo toliko, kolikor se mu je zdelo primerno in prav nič škodljivo ne za prvega in ne za drugega, to je o Poldetu nič posebnega, o Frenku pa le to, kar je bilo splošno znano, da je bil v Ameriki, da je prebrisan in korajžen dečko in nič drugega.

Nič kaj zadovoljen s samim seboj je krenil orožnik proti domu. Ni verjel popolnoma ne ciganki, ki je zatrjevala, da je skrila dragocenosti pod grmom, in ne Frenku, ki je zagotavljal, da on ni pod grmom ničesar našel. »Pa se bo že izkazalo,« je dejal sam pri sebi, »Frenka vedno lahko dobimo, saj vemo, kje je.«

(Nadaljevanje.)

J. E. Bogomil:

Na polhe!

Spiš kakor polh — se kregajo pridne mamice včasih nad vami, če predolgo gledate pod kožo.

To je prav za prav slabo spričevalo za vas — ne zamerite! Zakaj polh je res velik zaspanec. Večji del svojega življenja prespi v svojem duplu, ki pa navadno ni narejen posebno imenitno, pač pa z živili zlasti v jeseni bogato založen. Polhov dom se v navadni človeški govorici tudi imenuje luknja. Navadno spi v nji polh 6—7 mesecev v letu.